

Den offentliga statistiken

De offentliga utgifterna ökade snabbt under 1970-talet. Det var inkomstöverföringarna och den personinriktade offentliga konsumtionen som stod för denna expansion. Pensionerna, sjukersättningen, antalet daghems- och skolplatser ökade. Däremot stagnerade de delar av den offentliga verksamheten, som har karaktären av kollektiv nytthet, dvs sådan verksamhet där en persons konsumtion inte påverkar storleken av andras. Ett par ofta anförda exempel är försvaret och forskningen.

1980-talet har blivit sparandets decennium för de offentliga utgifterna. Inkomstöverföringarna har emellertid i stort blivit skyddade från besparingsansträngningar. Dessa har i stället riktats mot den offentliga konsumtionen, och i första hand mot de delar som har karaktär av kollektiv nytthet. Politiskt kan det vara lättare då neddragningarnas effekter drabbar många, men varje person i relativt liten omfattning. Effekterna är också i regel inte omedelbara utan kännbara först på lång sikt.

En sådan kollektiv vara som nu drabbas av nedskärningar är den offentliga statistiken. Offentlig statistik är inte i första hand en statistik för den offentliga sektorns planering och verksamhet utan en statistik för forskning, utbildning och samhällsdebatt: den är i hög grad en kollektiv nytthet.

Den offentliga statistiken är nu utsatt för två typer av förändringar. Budgeten skärs ned. Detta sker i år dels med tre procent (en tillämpning av osthylvsprincipen), dels med

enligt budgetpropositionens förslag vissa allmänna eller riktade besparingar vad gäller den offentliga statistiken. För t ex arbetsmarknadsstatistiken innebär summan av dessa förändringar en nedskärning med sju procent, vilket är mycket med tanke på de höga fasta kostnaderna vid framställning av statistik. Arbetskraftsundersökningarnas kvalitet kommer att markant försämrats liksom lönestatistiken.

Allvarligare än denna nedskärning är emellertid introduktionen av en ny princip för dimensionering av den offentliga statistiken. Den nya principen innebär att det i ökad omfattning blir fackdepartementen och inte civil- (och tidigare finans-) departementet som bestämmer omfattningen inom "sina" respektive områden. Principen tillämpas enligt årets budgetproposition bara delvis och försöksvis endast i fyra departement, men avsikten är en vidare tillämpning.

Enligt den nya principen vägs statistikproduktionen mot andra verksamheter inom respektive departements område. I specificerade fall skall också andra departement konsulteras vid nedskärningar. Detta förslag grundas på bristande insikt om att den offentliga statistiken inte bara är en statistik för departementens planering och verksamhet, utan är en kollektiv nytthet oundgänglig för en informerad allmän opinion och för samhällsvetenskaplig forskning. Lönestatistiken har t ex inte arbetsmarknadsdepartementet som enda konsument.

Den föreslagna finansieringsformen kan leda till avbrutna tidsserier

och minskad tillgänglighet därför att de allmänna informationsbehoven underskattas till förmån för myndigheternas särskilda behov.

Från forskningens perspektiv är därför de hittillsvarande finansieringsformerna klart att föredra.

Eskil Wadensjö